

ДО 75-РІЧЧЯ ВАЛЕНТИНИ МИКОЛАЇВНИ КОРПУСОВОЇ

Пізньої осені цього року виповнюється 75 років від дня народження Валентини Миколаївни Корпусової — відомого українського вченого-антикознавця, невтомного дослідника старожитностей Боспору, а також знаного фахівця в галузі археології доби бронзи, скифо-сарматської та середньовічної археології, автора понад 100 наукових праць (зокрема чотирьох монографій), кандидата історичних наук зі званням «старшого наукового співробітника» (за рішенням ВАК 1990 р.).

В.М. Корпусова народилася 9 листопада 1939 р. на кримській землі, (в с. Долинне Бахчисарайського р-ну), де згодом вона переважно й здійснювала дуже потужну й різноманітну експедиційну діяльність. Але до того був історичний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, закінчивши який у 1962 р., Валентина Миколаївна увійшла до славної когорти учнів видатного вітчизняного вченого професора Л.М. Славіна. Відтоді вся її трудова й наукова діяльність була повністю пов'язана з Інститутом археології НАНУ. Вона плідно працювала тут до 2003 р., пройшовши шлях від старшого лаборанта до старшого наукового співробітника.

За роки роботи в Інституті В.М. Корпусова заслужила велику й широкую повагу серед широкого наукового загалу і як глибокий вдумливий кабінетний вчений, і як дослідник-польовик, що однаково добре здійснював розкопки пам'яток різних епох і типів. Вона керувала роботою 26 археологічних експедицій, а також брала участь у 33 інших, зокрема Керченській, Боспорській, Білгород-Тирській, Березанській, Ольвійській та ін.

У 1976 р. Валентина Миколаївна захистила кандидатську дисертацію «Некрополі сіль-

ського населення Європейського Боспору II ст. до н. е. — IV ст. н. е.». В основу цієї роботи було покладено результати безпрецедентних її розкопок (на площі понад 3500 м²) боспорських сільських некрополів біля сіл Фронтове, Заморське та Золоте, повністю досліджених протягом 1964—1973 рр. Матеріали, отримані В.М. Корпусовою, уможливили всебічно осягнути духовну й матеріальну культуру сільського населення Боспору на рубежі ер і в перші століття нової ери, встановити його соціальну структуру, етнічну належність і напрями культурно-економічних зв'язків.

Загалом серед головних напрямів наукових досліджень ювілярки розробка питань етнічної атрибуції та розвитку культури населення Боспору й досі посідає чільне місце. Багато цікавих і змістовних напрацювань має дослідниця і в царині вивчення давнього керамічного виробництва. Вона розробила новий підхід до

вивчення та методика визначення керамічного виробництва центрів виготовлення кераміки за літолого-геохімічними критеріями. Останнім часом В.М. Корпусова плідно розробляє також і наріжні питання історії археологічної науки в Україні. Її перу, наприклад, належать ґрунтовні розвідки наукових біографій В.П. Петрова, Л.М. Славіна, М.І. Вязьмітіної та інших відо-

мих вчених. Не можна не сказати добре слово і про її активну роль у створенні експозиції Археологічного музею нашого Інституту.

Від усього серця вітаючи сьогодні нашу ювілярку, ми зичимо дорогій Валентині Миколаївні — шановній колезі, надійному другові, щирій і чуйній людині — великої творчої наснаги, міцного здоров'я та мудрого довголіття!

С.Б. БУЙСЬКИХ

ПАМ'ЯТІ ІРМИ ФАНТИНІВНИ ТОЦЬКОЇ

*Постарело наше братство...
Есть года, да нет богатства,
Нам судьба одно дала —
Золотые купола.*

І.Ф. Тоцька

30 листопада 2013 р. пішла у вічність Ірма Фантинівна Тоцька — відомий музейник, археолог, дослідниця пам'ятки давньоруської та світової культури — Софійського собору у Києві.

Ірма Фантинівна народилася 2 жовтня 1935 р. в м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл. Її батько, Андреев Фантин Петрович, працював на заводі, мати, Росинська Ядвіга Антонівна, викладала фортепіано в музичному училищі. Любов до музики Ірма Фантинівна пронеся через все життя. На початку 60-х рр. вона закінчила три курси вечірнього відділення Київської консерваторії ім. П.І. Чайковського, чудово співала і тонко відчувала музику. На музику нею були покладені деякі з її віршів. Поезія була ще одним захопленням Ірми Фантинівни. Останній вірш-молитва, присвячений чоловіку Віктору, був написаний, коли вона вже була смертельно хвора, 18 листопада 2013 р.

З початком Великої Вітчизняної війни у 1941 р. родина евакуювалася до м. Сталінськ Новосибірської обл. (до 1932 р. та пізніше м. Новокузнецьк, нині Кемеровської обл.), де 1943 р. Ірма пішла у школу. 1944 р. родина повернулася у звільнений Київ. Тут у 1953 р. вона

закінчила середню школу № 94 і вступила на історичний факультет Київського державного університету ім. Т. Шевченка. Після закінчення університету по кафедрі археології та музеєзнавства 1958 р. І.Ф. Тоцька почала працювати в Державному архітектурно-історичному заповіднику «Софійський музей», де проходила музейну практику під час навчання в університеті. Відтоді вся подальша діяльність Ірми Фантинівни була пов'язана із Заповідником, а його пам'ятки стали головною темою її наукових інтересів. Спочатку її тимчасово взяли на посаду наукового співробітника щойно створеного відділу архітектурно-історичної пам'ятки «Генуезька фортеця», який 1958 р. увійшов до складу Заповідника на правах відділу, а в 1960 р. перевели до культурно-масового відділу.

Деякий час, у 1963—1964 рр., І.Ф. Тоцька виконувала обов'язки молодшого наукового співробітника сектору комплектування наукових фондів Науково-дослідного інституту теорії, історії та перспективних проблем радянської архітектури (до 1963 р. Заповідник підпорядковувався Академії будівництва і архітектури УРСР). Робота з креслениками, світлинами, макетами архітектурних пам'яток різного часу стала доброю школою для дослідження архітектури Софійського собору. Вивченню, збереженню та популяризації пам'яток Заповідника Ірма Фантинівна присвятила понад 45 років, пройшовши шлях від наукового співробітника, завідувача сектору охорони пам'яток (1970 р.) до заступника директора з наукової

©Є.І. АРХИПОВА, 2014